

Asia: 1/41/2016

Lausuntopyyntö yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) mietinnöstä ja työryhmän ehdotuksesta hallituksen esitykseksi uudeksi tietosuojalaiksi

1 luku. Yleiset säännökset

Yleiset kommentit

Asiakirjallinen kansallinen kulttuuriperintö on osa laajempaa kansallista kulttuuriperinnön kokonaisuutta. Asiakirjallinen kulttuuriperintö on sekä viranomaisten tuottamia arkistoja että yksityisten arkistoja. Kansallisarkisto on olemassa edellä mainittujen asiakirjojen (arkistojen) ja niihin sisältyvien tietojen pysyvän säilymisen ja saatavuuden varmistamiseksi sekä käytön edistämiseksi.

Kansallisarkistosta annetun lain (1145/2016) 1 §:n mukaan Kansallisarkiston toimialana on kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen pysyvän säilymisen ja saatavuuden varmistaminen sekä käytön edistäminen. Saman lain 2 §:ssä on säädetty Kansallisarkiston tehtävistä kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien viranomaisten asiakirjojen ja niihin kuuluvien tietojen sekä yksityisten asiakirjojen ja niihin kuuluvien tietojen osalta.

Edelleen tarkempia säännöksiä Kansallisarkiston määräysvallasta ja oikeuksista sisältyy aineelliseen, viranomaisten arkistointivelvoitteita koskevaan lainsäädäntöön, erityisesti arkistolakiin.

Arkistolaissa (831/1994) on säädetty Kansallisarkiston (arkistolaitoksen) määräysvallasta ja oikeuksista viranomaisen arkistotoimessa ja asiakirjallisen tiedon turvaamisessa.

Arkistolaissa on myös säännökset siitä miten ja millä edellytyksillä Kansallisarkisto ottaa vastaan yksityisiä arkistoja.

Kansallisarkiston käsityksen mukaan uusi tietosuojalainsäädäntö ei oleellisilta osin muuta vallitsevaa tilannetta Kansallisarkiston toiminnassa. Kansallisarkistoon on nimetty tietosuojavastaava hoitamaan rekisterinpitäjänä Kansallisarkistolle kuuluvia tehtäviä. Kansallisarkistoon lisäksi asetettu sisäinen työryhmä, jonka tehtävänä on selvittää uuden tietosuojalainsäädännön vaikutuksia

Kansallisarkiston eri toimintoihin. Työryhmän tehtävänä on myös laatia sisäiset ohjeistukset eri toimintoja varten.

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

2 luku. Käsittelyn oikeusperuste eräissä tapauksissa

Yleiset kommentit käsittelyn lainmukaisuutta koskevasta 3 §:stä.

Lakiluonnoksen 3 § :n 2 kohdan mukaan henkilötietoja saa käsitellä, jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Käsittelyn oikeusperusteen nojalla olisi mahdollista käsitellä henkilötietoja esim. viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtäviä varten ja tieteellisessä tutkimustarkoituksessa. Henkilötietojen käsittely myös esimerkiksi yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten olisi mahdollista ehdotetun 2 kohdan nojalla. Yleisen edun mukaista arkistointia koskevassa jaksossa 3.10 käsitellään viranomaisia koskevan arkistolainsäädännön uudistamistarvetta. Kansallisarkiston toiminta on lakisääteistä, yleisen edun m mukaista toimintaa ja se palvelee erityisesti tieteellistä tutkimusta, mutta myös muuta historiallista tutkimusta ja eri tahojen tiedon tarpeita.

Kansallisarkisto huomauttaa, että yleisen edun mukaisia tehtäviä on myös yksityisellä sektorilla. Esimerkiksi orpoteosten käyttämisestä annetun lain (764/2013) 2 §:n mukaan näitä teoksia saavat käyttää yleisen edun mukaiseen tehtävään liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi yleisölle avoimet kirjastot, museot ja koulutusorganisaatiot, arkistot, elokuva- ja äänitearkistot sekä julkisen palvelun televisio- ja radioyhtykset. Näiden toimijoiden yleisen edun mukaisia tehtäviä ovat säilyttäminen, restaurointi sekä kulttuuri- ja opetuskäytön mahdollistaminen (HE73/2013 vp). Vastaavankaltaista sääntelyä tulisi sisältyä myös tietosuojalain yleistä etua sekä yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia (33 §) koskeviin säännöksiin. Lisäksi tietosuojalakiin tulee säilyttää johdanto-osan kappaleen 45 asettamien velvoitteiden mukaisesti säännökset siitä, että yleisen edun vuoksi toteutettavan tehtävän suorittamiseksi rekisterinpitäjä voi olla julkisen viranomaisen lisäksi muu julkis- tai yksityisoikeudellinen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

Yleiset kommentit erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta 5 §:stä ja rikostuomioita ja rikkomuksia koskevasta 6 §:stä.

-

Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamiseen lapselle sovellettavan ikärajan tulisi olla:

15 vuotta

Ikärajaa koskevat perustelut

Rajoitettu rikosoikeudellinen vastuu alkaa, joten 15 vuoden ikä lienee sopiva.

3 luku. Valvontaviranomainen

Yleiset kommentit suullista käsittelyä seuraamuslautakunnassa koskevasta 16 §:stä

-

Muut yleiset kommentit valvontaviranomaista koskevasta 3 luvusta.

-

4 luku. Oikeusturva ja seuraamukset

Yleiset kommentit käsittelyn viivästymistä koskevasta 23 §:stä.

-

Tulisiko yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklan mukaisia hallinnollisia sakkoja voida kohdistaa myös viranomaisiin ja julkishallinnon elimiin?

ei

Perustelut

Vaihtoehtoista seuraamusjärjestelmää ei tarvita. Perustelujen osalta Kansallisarkisto yhtyy niihin näkemyksiin, joita mietinnössä on esitetty kansallisen liikkumavaran puolesta.

Mikäli vastaus hallinnollisten sakkojen kohdistamista viranomaisiin koskevaan kysymykseen on ei, pyydetään esittämään näkemys vaihtoehtoisesta seuraamusjärjestelmästä.

-

Muut yleiset kommentit oikeusturvaa ja seuraamuksia koskevasta 4 luvusta.

-

5 luku. Tietojenkäsittelyn erityistilanteet

Yleiset kommentit henkilötietojen käsittelyä journalistisia, akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten koskevasta 27 §:stä.

-

Yleiset kommentit tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten tapahtuvaa käsittelyä koskevista poikkeuksista ja suojaustoimista

Lakiluonnoksen 29 §:ään (henkilötunnuksen käsittely) tulisi lisätä omaksi kohdaksi esim. kohta 4: " arkistointia varten", koska henkilötunnusta ei voida jättää pois arkistoitavista henkilötiedoista. Tämä on erityisen tärkeää rekisteritietojen osalta, koska vain henkilötunnusten avulla samaa henkilöä koskevien arkistoitujen rekisteritietojen yhdistäminen tieteellisessä ja historiallisessa tutkimuksessa on mahdollista. Henkilötunnukset ovat tarpeen myös saman nimisten henkilöiden identifioinnissa historiallisessa tutkimuksessa.

Lakiluonnoksen 31.1 §:n poikkeuksissa tieteellistä tai historiallista tutkimustarkoitusta varten edellytetään, että käsittely perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan, tutkimuksella on vastuuhenkilö tai siitä vastaava ryhmä ja että henkilötietoja käytetään ja luovutetaan vain historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten sekä muutoinkin toimitaan niin, että tiettyä henkilöä koskeva tiedot eivät paljastu ulkopuolisille.

Ehdotuksessa ei ole huomioitu sitä, että historialliseen tutkimustarkoitukseen sisällytetään tietosuoja-asetuksen johdanto-osan mukaisesti myös sukututkimustarkoituksiin tehty tutkimus. Vain niissä tapauksissa, jos sukututkimus voidaan katsoa tieteelliseksi tutkimukseksi, voitaisiin edellyttää asianmukaista tutkimussuunnitelmaa. Muissa tapauksissa pitäisi olla asianmukainen selvitys tutkimushankkeesta. Sukututkimukselta ei voida edellyttää tutkimuksen vastuuhenkilöä tai siitä vastaavaa ryhmää, vaan sitä, että sukututkija noudattaa Suomen sukututkimusseuran laatimia sukututkimuksen käytännesääntöjä (<http://www.genealogia.fi/kaytannesaannot>). Selvitys tutkimushankkeesta ja perehtyminen sukututkimuksen käytännesääntöihin ovat tälläkin hetkellä eräitä niitä edellytyksiä, jotka täyttämällä asiakas voi saa Kansallisarkistosta sukututkimusta varten käyttöönsä 100 vuotta nuorempia väestökisteriasiakirjoja.

Henkilömatrikelitutkimus edellyttäisi, että henkilö itse luovuttaisi itseään koskevat tiedot julkaisijalle, koska henkilöllä on oikeus päättää tietojensa antamisesta muihin kuin viranomaistarkoituksiin. Henkilö ei kuitenkaan voi antaa muita henkilöistä koskevia tietoja. Rajoitus ei koskisi kuolleiden henkilöiden tietojen käyttöä.

Muut yleiset kommentit tietojenkäsittelyn erityistilanteita koskevasta 5 luvusta.

Tietosuojalain sääntely, joka koskee yleisen edun mukaista arkistointia on keskeneräinen. Arkistointi/arkistointitarkoitus tulee ehdottomasti lisätä 32 §:ään tai vaihtoehtoisesti on säädettävä erillinen pykälä, jolla sallitaan erityisiä henkilöryhmiä ja rikostietoja koskeva käsittely arkistotarkoituksiin.

Lisäksi on tärkeää, että arkistointiin liittyvä poikkeussäännös tulee mukaan lakiin. Sen tulee turvata Kansallisarkiston päätösvalta päättää julkishallinnon organisaatioiden pysyvästi arkistoitavista asiakirjatiedoista. Toisekseen lakiesityksen soveltamisala on laajempi kuin pelkkä julkinen hallinto, joten muu kuin julkishallinnon arkistointi tulisi ottaa kansallisessa säätelyssä huomioon.

Tietosuojalakiin sisältyvä sääntely koskien yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia on keskeneräinen. Perusteluna on käytetty sitä, että viranomaisia koskeva arkistolainsäädäntö uudistetaan osana tiedonhallintalakia. Tässä yhteydessä työryhmä ei ole huomannut, että yleisen edun mukainen arkistointi ei koske pelkästään viranomaisia, vaan myös muita tahoja kuten esimerkiksi rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön ylläpitämiä valtionapua saavia yksityisluontoisia arkistoja. Arkistolakia ei sovelleta yksityisluontoisiin arkistoihin. Tiedonhallintalakiyöryhmässä on tosin esitetty, että tiedonhallintalain organisatorinen soveltamisala koskisi julkisoikeudellisia laitoksia siten kuin ne on PSI-direktiivissä määritelty. Tämä tarkoittaisi sitä, että osa yksityisluontoisista arkistoista tulisi tiedonhallintalain piiriin, mutta osa jäisi sen ulkopuolelle. Lisäksi tiedonhallintalaki on vielä varsin kesken (väliraporttiluonnos 6.9.2017).

Yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia toteuttavien tahojen kannalta olisi selvintä, jos tietosuoja-asetusta täydennettäisiin sen johdanto-osan mukaisella kansallisella liikkumavaralla siten, että saataisiin selkeä oikeusperusta sekä julkisille että yksityisille organisaatioille, jotka toteuttavat yleisen edun mukaista arkistointia. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan (158) mukaan viranomaisilla tai julkishallinnon tai yksityisten elimillä, jotka ylläpitävät yleistä etua koskevia tietueita, olisi unionin oikeuden ja jäsenvaltioiden lainsäädännön nojalla oltava palveluita, joilla on lakisääteinen velvoite hankkia, säilyttää, arvioida, järjestää, kuvailla, välittää, edistää ja levittää tietueita, joilla on pysyvä yleistä etua koskevaa merkitystä, sekä myöntämällä pääsy niihin.

Laki rikoslain 38 luvun 9 §:n ja 10 §:n 3 momentin muuttamisesta

Yleiset kommentit tietosuojarikosta koskevasta 9 §:stä.

-

Muut mahdolliset kommentit

Muita huomioita työryhmän mietinnöstä ja ehdotuksesta hallituksen esitykseksi

28 § Julkisuusperiaate

Kansallisarkisto pitää tärkeänä, että 28 §:ssä on viittaus julkisuuslakiin.

Kuolleiden henkilöiden tietosuojan poistaminen voi helpottaa Kansallisarkiston palveluja silloin, kun kuolinaika on tiedossa. Toisaalta Kansallisarkistossa on ja tulee olemaan paljon sellaisia henkilötietoja, joiden osalta kuolinaikaa ei ole tiedossa eikä sitä ole mahdollista systemaattisesti selvittää.

Hämäläinen Anitta
Kansallisarkisto